

praecedenti), dicimus quoque tendentiam hanc et unionem nervorum non esse inutilem, quia revera dici potest et debet, quod anima praecipua ratione, in capite, et dependenter ab ipso seniat, cum et in capite omnes sensus resideant, et illud praecipue defatigetur in operationibus animae, ad ipsumque soleamus communiter easdem operationes referre. Verum quia et ad cor nostrum quidam nervuli, vitaliti et sensibilitati deservientes diriguntur, ab ipsoque vita animalis immediate pendere videtur, hinc saltem duabus, et non unum tantum parti corporis nostri, praesentia animae realis ac physica necessaria erit: quod si hoc, jam et ab aliis corporis partibus non est cur excludatur, et re vera praesentia *specialis* in uno loco potest optime consistere cum praesentia *ordinaria*, et ad rationem compositi humani necessaria in aliis.

ARTICULUS IV.

DE MUTUA DEPENDENTIA ANIMAE ET CORPORIS.

- 46. Quamvis anima et corpus physice sint conjuncta, remanent tamen semper duae substantiae inconfusae et generis diversi; constat autem continua experientia, quod posita affectione aliqua in anima, statim mutatio respondens in corpore, et posita mutatione aliqua sensibili corporis, statim affectio quaenam determinata oriatur in anima. Hanc mutuam utriusque substantiae, quoad affectiones, dependentiam *commercium* vocarunt (1); et ad illud explicandum tria sunt magis pervulgata philosophorum systemata.

(1) Quidam principii doctrinae aristotelicae nimis inhaerentes, quaestionem de commercio animae et corporis a recentioribus philosophis agitatam, tamquam futilem et inanem despectui habent, quasi nempe in ipsa animam a corpore divideremus, cum quo debet necessario *unum ens per se* constituere. Verum ista expressio aequivoce accipi potest, nec est vera nisi intelligatur, quod anima et corpus *unum ens per se* constituent, scilicet unum communium operationum principium, sive *unam naturam*, quae etiam in ratione compositi sit *per se* existens, non egeat alio tamquam subiecto cui inhaereat, quod est proprium compositioni accidentium; habeatque in ordine naturali existentiam *per se completam*, sive *unam propriam subsistentiam*, quae ipsam constituat sui juris, sive *unam personam*. Quod si quis ita intellegere animam cum corpore constituere *unum ens per se*, ut seorsim haec duo considerata

Primum dicitur *causarum occasionalium*, estque ab iis excogitatum, qui causis secundis omnem activitatem denegant.

non essent duae substantiae, quamvis incompletae, id est ad mutuam unionem determinatae a natura, diversis tamen toto genere proprietatibus praeditae; sed anima nostra ita esset corporis nostri forma, ut corpus ipsum rationem *corporeitatis*, ut ajunt, vel saltem *talis* corporeitatis ab anima repeteret, sive, ut quidam alii dicunt, ut anima *corporalisaretur*, et corpus *spiritualisaretur*, aut, ut ex anima et corpore, fusione quadam mirabili fieret *corpo-spirito* vel *spirito-corpo*, id aperte negari deberet. Etenim id nedum in arbitraria hypothesi circa formationem rerum corporearum fundatur, verum etiam, ut jam superius monuimus (nº. 43. in solut diffic.) tollit ideam corporis nostri tanquam substantiae determinate et sui generis; cum materia sine ulla forma, seu *nec quid, nec quantum, nec quale*, vel indeterminata quaedam, ut ipsi loquantur, corporeitas, videntur esse saltem pro praesenti casu merae abstractiones mentis; et aliunde corpus nostrum organicum est in se vera substantia, licet incompleta sive naturaliter ad unionem cum anima ordinata, et anima nostra est pariter vera substantia, licet propter eandem ordinationem incompleta: unde homo est compositum substantiale, quatenus ex duabus incomplectis substantiis, in unitatem naturae per se existentis et subsistentis coeuntibus coalescit.

Et sane, corpus nostrum est quid *per se* perfecte existens, ideoque est substantia in genere substantiae perfecta, licet incompleta quia quamvis sensitivae et vitales functiones nequeant in ipso peragi absque anima, quod spectat ad rationem compositi physici sive unitatem principii communium operationum, attamen capax est quarundam mutationum sive affectionum, quae sunt tantum illius ut *per se* existentis. Quis enim negabit, motus e. g. in sensibus ab extrinseco excitatos, sectionem membrorum, totiusque corporis in curru translationem, esse quid dumtaxat ad corpus nostrum pertinens, haud secus quam actu velle et intelligere, est quid pertinens dumtaxat ad animam? Tribuuntur sane ista, quamdiu anima remanet cum corpore ipsi homini; at non in ratione principii communium operationum, sive unitatis naturae, quam vocant principium *quo*, sed in ratione unitatis subsistentiae sive personae, quae dicitur principium *quod*; aliud namque est unitatis naturae, et aliud unitas personae: distinctio magni ponderis, quae etiam relate ad humanum compositum locum habet. Cum itaque corpus et anima nostra, etiam post realem ac physicam unionem, remaneant adhuc duae substantiae inconfusae et geneis diversi, habentes attributa quaedam unicuique propria, superest locus inquirendi quomodo modificationes sive affectiones unius earum in affectiones alterius influant; ideoque quaestio de tali *commercio* non est prorsus inutilis et inanis: nos tamen, utpote ad graviora properantes, eam breviter perstringimus. Id autem eo vel ma-

Juxta eos itaque Deus est qui occasione mutationum corporis determinatas animae affectiones, et occasione affectionum animae determinatos respondentes motus in corpore producit. Systema hoc auctorem principalem habuit Malebranchium. Verum 1°, in hac sententia tollitur necessitas physicae unionis inter corpus et animam, nec humanum compositum esset principium ullius communis operationis. 2°. Non est philosophicum effectuum naturalium causam immediatam in Deo reponere. 3°. Falsum est, ut probavimus (1) causas secundas non esse efficientes. 4°. Vel Deus omnes affectiones, ac proinde etiam volitiones in anima producit; et tollitur libertas actionum humanarum: vel eas tantum, quibus respondent motiones in corpore; et tunc saltem tollerentur actus revera imperati, et periret discrimen inter efficientiam intrinsecam et extrinsecam.

47. Alterum systema *harmoniae praestabilitae* a Leibnitz excogitatum fuit, in quo anima suas affectiones independentem a corpore, et hoc suas mutationes independentem ab illa, in serie quadam successiva ita producant ut status quilibet sit ratio sufficiens immediate sequentis, et rationatum immediate praecedentis. Affectiones autem unius accurate respondent mutationibus alterius, et vicissim, quia Deus utrumque praeviendo, talem animam tali corpori conjunxit. Contra hoc systema valent duo priora argumenta et postrema pars quarti, quae in praecedenti numero sunt allata. Deinde gratis asseritur dependentia illa successiva diversorum statuum, tam inter affectiones animae quam mutationes corporis; hoc enim et experientiae adversatur, et tollit libertatem in actu sive in exercitio.

48. Tertium est systema *physici influxus*, in quo statuitur mutua et physica actio corporis in animam, et vicissim. Systema hoc quamvis argumentis contra duo prima allatis nequeat impugnari, et videatur congruere cum physica animae et corporis unionem, tamen ex hac parte respuendum est, quod statuat corpus vere ac physice in animam agere:

xime facimus quod non modis omnibus absolutum et completum rationalis philosophiae opus; sed institutiones sive potius praelectiones quasdam, tradere nostris auditoribus dumtaxat in animo constitueramus; quos magis necessariis et solidis principiis imbueret, atque sic ad profundum aliarum disciplinarum studium animos eorum praeparare potissimum cordi fuerat; ad caeteras proinde abstrusiores quaestiones viam dumtaxat tutam indicavimus.

(1) *Ontolog.* artic. 6. pp. 54. 55. 56, et seqq.

hoc enim repugnat. Nam si corpus veram ac physicam activitatem exerceret in animam, id fieret vel quia aliquid de corpore in animam transfunderetur, vel quia mechanico impulsu concuteretur; nulla enim alia corporis actio fingi potest: porro utrumque simplicitati animae adversatur, quae nec admixtionem cujusdam materiae in suam substantiam admittere, nec velut quid physice concretum impulsu mechanico agitari valet.

Quod vero anima vere ac physice in corpus agat, id ejus naturae non adversatur, ut patet ex dictis (1), et ex eo quod illi qui potest plus potest et minus, et plus est modificationes simplices producere, quam corpus ad motum determinare; estque potius ipsi naturaliter necessarium, ut tamquam forma corporis organici illud in uno teneat, diffluere, non sinat, et per se prorsus inertis motus spontaneos, a quibus vita sensitiva pendet, tribuat. Cum insuper corpus nesciat, quid sit ipsi ad conservationem necessarium et quid noxium, nisi animae activitati ejus membra subjicerentur; nequiret anima noxia corpori remove et arripere necessaria.

49. Si vero nuper dictam vim animae totum corpus in debita vitalitate continentem, spectes tamquam fundamentum et principium suarum affectionum, forte haud incongrue explicabis, quare positus talibus mutationibus in corpore, tales affectiones in anima exoriantur, quia scilicet motus in sensibus ab objectis externis determinati, vel congruunt cum supradicta animae activitate in corpus, et tunc velut levamen experietur in agendo; vel adversantur, et tunc difficultatem habebit in continendo corpore in debita dispositione. Sic itaque diversas affectiones necessario sibi efformabit, tam pro diversitate specificae sensuum, quam pro diversa ejusdem sensus immutatione; non quasi corpus in eam positive ageret, sed quod mutationes in corpore factae, sint occasionale determinativum, ut ipsa intime, necessario, et constanter corpori praesens, utpote physice conjuncta, cogatur virtute propria tales et non alias affectiones in se producere (2).

(1) *In Ontologia*, art. 6. n. 58.

(2) Quae de modo hujus commercii exposuimus, videlicet, repetendo ipsum potissime ab activitate naturali et necessaria animae in corpus, congruunt magna ex parte cum iis, quae Tournemini noster hac de re velut conjecturando praedixerat in

50. Dices: Explicatio ista relinquit pariter impervium, quare affectiones animae toto genere diversae a mutationi-

Ephemur. Tribult. ad annum 1703. art. 91. pag. 864. Ipse itaque, rejectis rationabiliter caeteris systematibus, sic in primis quaestionis statum determinat, inquiens: *ad hanc rem explicandam opus est tali principio, quod ostendat inter binas hujusmodi substantias non modo harmoniam intercedere, ac mutuam quamdam consensionem, sed vinculum praeterea aliquod, atque essentialiam unius ab altera dependentiam: vinculum et dependentiam videlicet, non moralem tantum vel imaginariam, verum re ipsa factoque existentem: non exteriorem dumtaxat, sed maxime intimam: non quae habitationis solummodo et usus, sed quae sit possessionis et proprietatis. Principium id genus necessarium est, quo innotescat, animam inter et corpus longe aliam conjunctionem adesse, quam quae inter cives ejusdem urbis, aut inter artificis manum et instrumentum quo utitur, aut inter corpora spatiumque ab ipsis repletum. Uno verbo, opus est hujusmodi principio, ex quo elucescat, inter tale corpus talemque animam, adeo naturalem, necessariam, et essentialiam intercedere relationem, ut nulla alia praeter meam animam meo corpori vitam tribuere, et nullum aliud corpus praeter meum ab anima mea vivum effici queat. Hoc fundamento nixus, meas tibi conjecturas innuam....*

Primo itaque illud pono, corpora a se mutuo non differre, nisi ob diversam structuram, qua fit, ut ad usus diversos evadant accommodata: scilicet, ad diversos motus, diversasque impressiones recipiendas, sive a circumstantibus objectis, sive a quibusdam spiritibus, qui in ea agendi pollerent virtute.....

Pono insuper, inter varios humani corporis status, aliquam omnium ejus partium, humorum, ac spirituum animalium dari dispositionem qua illud ad animae functiones magis accommodatum aptumque redditur.

Pono tertio, animam humanam a Deo e nihilo educi, cum ea vi naturali, qua potens fit partes corporis cui destinatur, continere in ea dispositione, quae humanis functionibus obeundis est consentanea: hanc vim in animarum singulis proportionatam esse corporibus, ab unaquaque animandis: eamque identificari, sive idem esse, cum ipsa animae natura, propriumque constituere animarum discrimen: atque ita animas ad diversa corpora destinatas tantundem differre, quantum ab invicem differunt ipsa corpora, ad quae animanda destinantur.

Pono denique, animam in corpus agere per hanc naturalem sibi inditam vim, continendi corporis partes in congrua humanis functionibus obeundis dispositione; atque ad hanc in corpus actionem esse naturaliter determinatam eamque exercere necessario et essentialiter; neque id ab ejus cognitione, aut actu voluntatis, ulla pacto pendere.....

bus corporis, ad praesentiam et pro diversitate istarum debeant exoriri, et esse diversae in anima.

Respondeo: aliquid semper hac in re debet remanere imperium; est enim mysterium quoddam naturale, cujus ratio adaequata in sola lege extrinseca Auctoris naturae quaerenda est. Non melius certe rem hanc explicant systemata supradicta, vel etiam Peripatetici, admittendo species quasdam *physicas* objectorum imprimi in sensus nostros, atque intellectui exhiberi, quas intellectus agens convertit in perceptiones intellectuales, sive modificationes spirituales. Si enim species istae spectentur *materiali ratione*, nempe tamquam absolutum aliquid velut ab objectis avolans et ad sensus pertingens, neque intelligitur quid sint in se hujusmodi species, quomodo sensibus imprimantur, et in intellectum spiritualem cum sint materiales agant; neque etiam dici possunt species istae *intentionales* Peripateticorum esse quid spirituale, vel quid medium, cum hoc postremum sit somnium, illud vero repugnet, quia objecta materialia nequeunt praebere species spirituales. Mira insuper foecunditas objectis tribuitur: nam dum e. g. plura milia hominum idem objectum conspiciunt, todidem species ejusdem objecti eorum oculis deberent imprimi.

*In hac itaque proportionem vis motricis, sive potius continentis corpus, in hac determinatione, in actione hujusmodi in corpus, unionem animae cum corpore imprimis constituo. Unio haec est unio proprietatis ac domini, quum per talem actionem anima corpus sibi omnino vindicet. Luculentius dicamus: tale corpus animae conjungitur, sive accuratius loquendo, est corpus talis animae, quia essentialiter eget tali anima, ut in dispositione humanis functionibus accommodata, servetur. Non igitur ex eo solum, quod anima agit in corpus, est cum illo conjuncta, sed quia ejus actio in corpus, et est adeo corpori essentialis, ut sine illa desineret esse corpus humanum, et aliunde ita est animae propria, ut nullum aliud ens creatum possit talem actionem viribus suae naturae producere. Et ecce jam patet, quidquid jure postulari queat, tum ut unio haec sit possessionis et proprietatis, tum ut vere dici possit, animam habere corpus, et corpus ad animam pertinere. Hoc pacto celebris definitio HOMINIS, a S. Augustino tradita: *HOMO EST ANIMA, QUAE HABET CORPUS, facile intelligitur, et ex hactenus dictis admodum accurata apparet.**